

■ „Одлагач 4“ успешно транспортован на систем на „Тамнава-Западном пољу“

Поново на радном месту

ДОБРО ЈЕ
ДА ЗНАМО

ЗАЈЕДНО смо боље информисани

СВЕ О ПОСЛУ САЗНАЈЕМО НА ПОСЛУ:
РАЗМЕЊУЈЕМО ИНФОРМАЦИЈЕ
И ЗНАЊА СА КОЛЕГАМА

www.EPS.rs

ТАКО РАДИ **ЕПС**

Садржај

из епс групе

04 Нови капацитети и нови циклус инвестиција у ЕПС-у
Стабилизована производња

актуелно

06 ПК Поље „Е“
„Седмица“ поново у производњи

08 Белешка са Поља „Е“
Људи и машине од којих се много тражи

10 Са радницима који тек стичу искуство на „Тамнава-Западном пољу“
Шанса за рад, учење и напредовање

репортажа

12 Одељење оперативне геологије Поља „Г“
Откривају тајне рудника

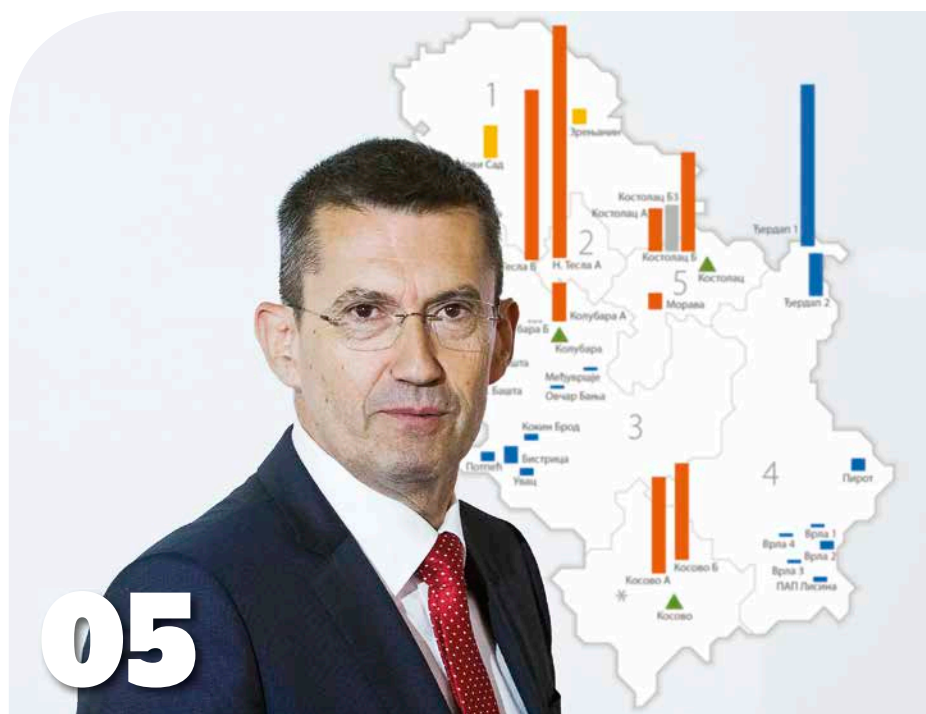
локални мозаик

17 Рад са децом и омладином ометеном у развоју
Право на различитост и прихватање

18 Туристичка организација ГО Лазаревац
Модернији приступ туристичким потенцијалима

временов

20 Историја позоришта у Лазаревцу
Глумци у падобранској свили

Знатно већа снага и производња из ОИЕ у наредних 15 година

Зелени бум ЕПС-а до 2038. године

07

„Одлагач 4“ успешно транспортован на систем на „Тамнава-Западном пољу“

Поново на радном месту

14

На монтажном плацу
ПК „Радљево“

Стигла опрема

импресум

ЕНЕРГИЈА
КОЛУБАРА

ИЗДАВАЧ: ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА СРБИЈЕ.
ЧАСОПИС ИЗЛАЗИ МЕСЕЧНО

В. Д. ДИРЕКТОРА: **Мирослав Томашевић**, ДИРЕКТОР СЕКТОРА ЗА ОДНОСЕ С ЈАВНОШЋУ: **Звездана Јовановић Поповић**

РУКОВОДИЛАЦ СЛУЖБЕ ЗА ОДНОСЕ С ЈАВНОШЋУ: **Наталија Живковић**, РУКОВОДИЛАЦ ОДЕЉЕЊА ЗА ИНТЕРНУ КОМУНИКАЦИЈУ: **Ана Павловић**

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК: **Милош Павловић**, УРЕДНИК ФОТОГРАФИЈЕ: **Милан Цвијетић**

АДРЕСА РЕДАКЦИЈЕ: **Карађорђева 37, 11550 Лазаревац** ТЕЛЕФОНИ: **011 785 5086, 785 5089** Е-МАИЛ: **redakcija@rbkolubara.rs** WEB СЕИТ: **www.rbkolubara.rs**

НАСЛОВНА СТРАНА: **Александар Рашин**, ЛОГОТИП: **Милош Павловић**

Први број листа РБ „Колубара“, под називом „КОЛУБАРА“, изашао је из штампе 24. септембра 1960. године. Од 15. новембра 2017. носи назив „ЕПС ЕНЕРГИЈА КОЛУБАРА“

Стабилизована производња

ЕПС је у првих 16 дана фебруара остварио профит од извоза струје у вредности око 13 милиона евра, рекао је Милан Лаковић, извршни директор за послове финансија у ЈП ЕПС

Електропривреда Србије је стабилизовала производњу и обезбедила довољно електричне енергије, упркос лањској економској и енергетској кризи, проблемима у производњи и снабдевању угљем, као и незапамћеној суши – рекао је Милан Лаковић, извршни директор за послове финансија у ЈП ЕПС. – ЕПС је у првих 16 дана фебруара остварио профит од извоза струје у вредности око 13 милиона евра.

У изјави за Танјуг, Лаковић је истакао да је производња електричне енергије током фебруара на нивоу плана, и дневно у просеку износи око 120 милиона киловат-сати. И производња угља из колубарског и косточачког басена у складу је са планираном, депоније су довољно попуњене угљем, а хидролошка ситуација је изузетно повољна и на Дунаву и на Дрини. Он је нагласио да је за грађане најважније то што је струја у Србији најјефтинија у Европи.

– ЕПС је позитивно пословао у последњем кварталу, упркос тешкој 2022. години, пуној изазова у технолошком и у финансијском

■ Производња угља из колубарског и косточачког басена у складу је са планираном

смислу. Производња је стабилизована и обезбеђен је чак и извоз у зимском периоду. То најбоље илуструје податак о профиту од око 13 милиона евра – рекао је Лаковић.

Говорећи о плановима за 2023. годину, Лаковић је истакао да је планирано да се оствари промет од готово 500 милијарди динара и профит од 20 милијарди, што ће омогућити даљу финансијску стабилизацију и раст компаније.

– То ће нам омогућити да урадимо сва потребна текућа и ремонтна одржавања, а такође и да покренемо нови циклус инвестиција, како у еколошке пројекте, тако и у производњу и изградњу нових капацитета из обновљивих извора енергије – нагласио је

Лаковић. – Највише ће се уложити у еколошке пројекте како би сви капацитети ЕПС-а били у складу са директивама Европске уније.

Када је реч о новим капацитетима, половином године планирано је пуштање у пробни рад термоелектране у Костолцу капацитета 350 мегавата, а у децембру 2024. године на мрежи ће бити први ветропарк капацитета 66 мегавата.

Лаковић је истакао да је планирано и отварање нових соларних електрана на свим слободним површинама и депонијама ЕПС-а, изградња соларне електране „Петка“ у Костолцу снаге готово десет мегавата. План је и да се крајем ове године распише тендер за пројектовање и изградњу соларне електране на депонијама РБ „Колубара“.

– У току је израда студије за изградњу реверзибилне хидроелектране „Бистрица“ која је један од значајних пројеката за стабилност енергетског система у Србији. Пројекат је вредан више од 600 милиона евра и капацитета до 630 мегавата – навео је Лаковић и додао да ће се радити и на великом пројекту отпепељивања у Термоелектрани „Никола Тесла“.

Р. Е.

■ Хидролошка ситуација је изузетно повољна и на Дунаву и на Дрини

Улагања у рударску опрему

Улагаће се и у опрему јер је крајем прошле и почетком ове године уз велику подршку Владе Србије, Министарства рударства и енергетике и Министарства финансија уговорена набавка рударске опреме за 300 милиона евра – рекао је Лаковић.

Инвестиције у изградњу капацитета из ОИЕ за ЕПС и јачање зеленог портфолија сигуран су пут да ЕПС остане један од најјачих енергетских играча на Западном Балкану

Зелени бум ЕПС-а до 2038. године

Нови зелени мегавати стратешко су опредељење „Електропривреде Србије“ и то потврђује Зелени пут ЕПС-а, документ који обједињује најважније инвестиционе пројекте у области обновљивих извора. Базна енергија из угља јесте стварност и садашњица нашег електроенергетског сектора, али на траси декарбонизације и енергетске транзиције заокрет ка ОИЕ једини је начин да и наредних деценија енергетика буде главни ослонац економског развоја Србије.

– Инвестиције у изградњу капацитета из ОИЕ за ЕПС и јачање зеленог портфолија сигуран су пут да ЕПС остане један од најјачих енергетских играча на Западном Балкану – каже Мирослав Томашевић, в. д. директора ЕПС-а. – Према садашњим проценама, у наредних 15 година удео ОИЕ у производном портфолију ЕПС-а могао би да порасте са садашњих нешто више од 3.000 MW на више од 7.000 MW до 2038, што је више него дуплирање снаге електрана које користе ОИЕ. Реализацијом планираних инвестиција, вредних око 4,8 милијарди евра, ЕПС би се оснажио за нових 4.000 MW.

На овај начин учешће ОИЕ у укупним инсталисаним капацитетима ЕПС-а порасло би са 36,9 на око 63 одсто до 2038, а производња струје из ОИЕ у оквиру ЕПС-а била би повећана са садашњих око 10.000 GWh на 16.500 GWh. Тиме би садашњих 30 одсто произведене енергије из ОИЕ порасло на готово половину укупне производње. Како истиче Томашевић, највећи скок удела ОИЕ планиран је у наредних седам до осам година, а развој и реализација пројеката биће настављени од 2031. до 2038. године. Томашевић истиче да су поједини пројекти планирани у оквиру Зеленог пута ЕПС-а већ добили подршку и зелено светло Европске уније. У оквиру 28. позива за добијање техничке помоћи из програма EY Western Balkan Investment Framework (WBIF) и 7. позива за суфинансирање инвестиционих пројеката путем WBIF, ЕПС-у су одобрена средства бесповратне развојне помоћи у укупном износу од 49,02 милиона евра. Реч је о ревитализацији „Власинских ХЕ“, изградњи ветропарка „Костолац“ и изradi потребне документације за соларне електране „Морава“ и „Колубара А“. Европска инвестициона банка изразила је спремност за суфинансирање пројеката ревитализације постојећих ХЕ „Бистрица“, „Потпећ“ и „Ђердап 2“, као и изградње РХЕ „Бистрица“.

Томашевић каже да се у 2024. очекују завршетак ВЕ „Костолац“ снаге 66 MW (118,64 милиона евра) и СЕ „Петка“, снаге готово 10 MW, као и почетак рада соларне електране на крововима ТЕНТ А. Планирано је да се 2025. поставе соларни панели и на кровове ТЕНТ Б. На пепелиштима ТЕ „Колубара А“ и „Морава“ биће инсталисано 71 и 45 соларних мегавата, док су на подручју Костолаца планиране СЕ „Средње костолачко острво“, снаге 97 MW, и „Кленовник“ од око 250 MW. На локацији Стишко поље код Костолаца планирана су два ветропарка од по 500 MW, а укупна инвестиција процењена је на 1,5 милијарди евра.

Што се тиче акумулације енергије, за то ће бити потребан развој и реализација амбициозног пројекта РХЕ „Ђердап 3“, у две фазе, до 2037. године. Он ће на мрежу додати два пута по 600 MW. И планска ревитализација производних објеката је од пресудне важности за енергетску сигурност, потврђујући правило да се у енергетици мора планирати годинама унапред. ЕПС планира ревитализацију ХЕ „Бистрица“, која би требало да се заврши до 2027, као и ревитализацију и повећање снаге за 40 MW у ХЕ „Ђердап 2“, етапно на свих десет агрегата, до 2032. године. Нових укупно 11,8 MW у оквиру ревитализације добиће „Власинске ХЕ“ и три

агрегата ХЕ „Потпећ“, уз претходну уградњу и четвртог агрегата у ХЕ „Потпећ“, снаге 12,7 мегавата.

– Овакав сценарио стратешког развоја ЕПС-а, заснован на коришћењу ОИЕ којима Србија располаже, омогућио би постепено смањење коришћења сада доминантног енергента – лигнита. До потпуне замене другим базним енергентом, нова, зелена енергија би све више доприносила енергетској сигурности и независности Србије и ЕПС-а. То је веома важно у времену енергетске кризе, када се енергија и енергенти потврђују као кључни фактори за опстанак и развој националних економија – објаснио је Томашевић.

P. E.

Резерва енергије

Неопходну резерву енергије за балансирање варијабилних ОИЕ – sunца и ветра обезбедиће кључни пројекат у реализацији зеленог сценарија – РХЕ „Бистрица“, планиране снаге до 630 MW. Она ће омогућити улазак нових чистих мегавата из соларних и ветроелектрана, а могла би да буде на мрежи до 2031, односно на време да омогући прихват планираних електрана на варијабилне ОИЕ у средњем року – каже Томашевић.

„Седмица“ поново у производњи

Након што је утврђено да активација постојећег клизишта није направила конструкцијска оштећења, на „глодару 7“ завршени раније планирани машински захвати. Багер је, заједно са припадајућим бандвагеном, половином фебруара враћен у редован режим рада

Овај раније договорени посао померен је за неколико дана због активације постојећег клизишта у зони рада багера „глодара 7“, која се на Пољу „Е“ догодила 24. јануара.

Како су објаснили надлежни, том приликом су „глодар 7“ и бандваген делимично затрпани земљом, али, на срећу, ниједна од две справе није озбиљније угрожена и није дошло до поремећаја конструкције или већих оштећења.

Владан Ивковић, директор Поља „Е“, говорећи о поменутој санацији машина, каже да је темпо радова умногоме зависио од временских услова.

– Били смо спремни да наиђемо на евентуалне потешкоће приликом замене завртњева горње и доње градње куглбана, првенствено због саме технологије вађења заломака. Најважнији задатак био је да технички утврдимо конкретно зашто је до оштећења овог дела багера дошло – објаснио је Ивковић, уз констатацију да су стручне службе биле задужене да подробном контролом утврде тачан узрок проблема.

Директор копа подсећа да је ситуација у јужној завршној косини Поља „Е“ комплексна и да су када је дошло до активације постојећег клизишта екипе за санацију

изашле на терен у најкраћем року. Није било повређених радника, нити утицаја на снабдевање електричном енергијом насеља у зони рударских радова. За веома кратко време, великим ангажовањем запослених свих служби, обе машине су биле очишћене од земље.

Наш саговорник је поновио да ниједна справа није конструкцијски оштећена, и да је период застоја уклопљен у раније планове и искоришћен да се санирају делови којима је то било потребно.

– Радом „глодара 7“, „глодара 3“ и ЕШ-а 28 упорно покушавамо да обавимо санацију овог дела копа, али велике проблеме праве подземне воде. Томе су се у последње време прикључиле и атмосферске воде, натопивши материјал који смо у виду подетажа наслонили на јужну завршну косину. Оне су делом и разлог зашто је дошло до zasiћења водом и клизања ка зони рада „глодара 7“. Да бисмо предупредили проблеме у наредном периоду, на том простору ћемо, према упрошћеном рударском пројекту, континуирано одлагати материјал, да бисмо трајно стабилизovali јужну завршну косину – каже Ивковић.

Д. Весковић

На површинском копу Поље „Е“ последњих дана јануара урађена је санација куглбана и пукотина на горњој градњи „глодара 7“, која је, с обзиром на то да захтева задизање горње градње багера, трајала десетак дана. „Седмица“ је, након што су ови, раније планирани, машински радови успешно изведени, враћена у редован самостални рад на систему средином фебруара.

Поново на радном месту

Повратак у производни процес најмлађе справе на најпродуктивнијем копу очекиван је с нестрпљењем јер је њен допринос од велике важности за ефикасност производње угља у Огранку РБ „Колубара“ и „Електропривреди Србије“

Багер „одлагач 4“ је након два дана транспорта, 16. фебруара стигао на своју радну позицију на Трећи јаловински систем Површинског копа „Тамнава-Западно поље“. Захваљујући добро припремљеној траси, за коју су били задужени запослени са копа и повољним временским условима, моћна рударска машина је без потешкоћа стигла на своје одредиште и уклопљена је у систем, односно закачена за клизни воз и транспортер 02.

Завршетак транспорта машине, која се на своје место на најпродуктивнијем колубарском угљенокопу враћа након успешно изведене санације последица пожара, прати и планирана реконструкција система. Наиме, предвиђено је да буду изведене техничке операције којима ће бити продужен трачни транспортер В4, на којем ће машина убудуће да ради. Након овог посла, за који је такође потребно неколико дана, очекује се да се одлагач без потешкоћа врати у редовни режим рада.

Како је објаснио управник копа Предраг Илић, запослене у овом периоду очекује и искључивање заменског одлагача из система и његово пребацивање преко трака, како би био транспортован на суседни површински коп „Радљево“.

Повратак у производни процес најмлађе справе на „Тамнава-Западном пољу“ очекиван је с великим нестрпљењем јер је њен допринос од велике важности за ефикасност производње угља у Огранку РБ „Колубара“ и „Електропривреди Србије“.

Радови на „одлагачу 4“ који су се односили на санацију последица пожара у потпуности су завршени 10. децембра, како је и било предвиђено термин-планом усвојеним у фебруару прошле године. Наредна два

месеца посвећена су редовним ремонтним активностима које су биле неопходне да би био обезбеђен сигурнији рад багера у наредном периоду, а застој је искоршћен да буду изведена и одређена побољшања на машини.

Све активности на санацији последица пожара, ремонтним активностима и пословима унапређења рада система на одлагачу обавили су запослени ЕПС-а, Огранка РБ „Колубара“ и ОЦ „Метал“.

Багер „одлагач 4“ је највећи одлагач на коповима Рударског басена „Колубара“, капацитета 12.000 кубних метара откривке на сат. Са радом на „Тамнава-Западном пољу“ почео је у децембру 2017. године. Дугачак је 130 метара и тежак око 2.000 тона и моћна је и значајна машина с обзиром да се користи за одлагање јаловинских маса, међуслојне јаловине и откривке са више багера. Због све раслојенијег лежишта копа и веће количине прослојака у угљеним слојевима, рад овог одлагача је изузетно важан јер је реч о машини која због свог капацитета може, осим откривке са јаловинског система, да прихвати и велике количине међуслојне јаловине са угљених багера.

М. Димитријевић

Људи и машине од којих се много тражи

Пошто је у кратком року преузео одговорност да надомести производњу „глодара 7“, уз текућу реконструкцију припадајуће етаже, систем на коме ради „глодар 2 - мали“ од почетка године један је од најупосленијих у источном делу колубарског басена

Зоран Ранковић

Други БТО систем Поља „Е“ успео је крајем јануара, када је то затребало, да се за само два дана својим „глодаром 2 – малим“ ванредно уклопи на угљену БТУ линију. Две траке и траса којом је багер транспортован урађени су за само 40 сати. „Двојка“ је тако у изузетно кратком року безбедно доведена на локацију на којој је до тада радио „глодар 7“, са задатком да га мења све док је он у планираној оправци. С обзиром на то да је, упоредо са производњом угља, све време радио и реконструкцију своје припадајуће етаже, закључује се да је на почетку године овај систем био један од најупосленијих у источном делу колубарског басена.

И поред свих обавеза, главни пословођа система Зоран Ранковић одвојио је неколико

минута да током једног мразног фебруарског јутра угости нашу екипу и покаже јој ситуацију на терену.

– Упоредо са радом на БТУ систему, рађене су приреме за повратак на позицију, где се копају дубински блокови чистећи повлату изнад угља. Због тога смо траку Б20 продужили за око 132 метра, а траку Б20 померамо за око 60 метара на дубинску страну. Одмах по завршетку овог, етажног дела система, реконструисаћемо одлагалишну етажу при чему ће два трачна транспортера бити подигнута на више нивелете – објаснио је Ранковић техничке појединости актуелних послова.

Он додаје да се екипа суочава са још једним новим задатком, који је искључиво на плећима овог система. Наиме, први пут на колубарским коповима догађа се да због дубине лежишта мора да се копа подина, односно, слој испод угља, чиме се ублажавају нагиби и обезбеђује потпуно стабилност завршне косине.

– Наш „глодар 2 – мали“ малтене од самог укључења у производњу 2004. године ради као први багер до угља. Ту смо сви, трудимо се, боримо колико можемо. Има тешких тренутака, ситуација које делују безизлазно, али важно је да нисмо сами и да увек имамо помоћ. Више глава мисли боље, па се увек на крају нађе решење, начин да дођемо до циља и урадимо оно што треба – искрен је Ранковић.

■ Само да производња иде

Посматрајући кашику „двојке“ како ритмично из земље вади угаљ који се у сусрету са хладним ваздухом пуши, искористили смо прилику да накратко поразговарамо и са групом младих помоћних радника, која је ту тек три-четири месеца.

Ови момци ангажовани су на различитим пословима од чишћења, вуче кабла, вулканизација и свега што је потребно на систему. Кажу да су задовољни сарадњом са старијим колегама. На питање да ли су били спремни на овакве услове рада, једногласно одговорају да нису, што и не чуди, јер је логично да је савременом младом човеку изненађујућ овакав сусрет са сировом снагом природе.

То добро знају њихове старије колеге које смо затекли у кабини посаде, док су користили прилику да се накратко огреју. Након 34 зиме и лета на копу, Ненад Петровић, бравар „глодара 2“, тврди да му услови не представљају никакав проблем, уз коментар да је навика чудо. Како на овом багеру ради од његове монтаже 2003. године, познаје га буквално у шраф. Одговорно тврди да је реч о сјајној машини, али и да се од ње много тражи, како на јаловини тако по потреби и на угљу. То подразумева да се максимум тражи и од свих запослених.

– Као и у сваком послу, има и добрих и лоших тренутака. Ипак, све док производња иде, све је добро. Битно је створити багеру простор да може да уђе у блок и онда ради без проблема. Предуслов је да има добро одржавање и да се резервни делови редовно набављају. Иначе, ако се запустити, то је као и код човека – кад се здравље занемари, ето проблема. Мора да се води рачуна о свим виталним деловима, лежајевима, транспортима, да нам „двојка“ траје што дуже. Јер овде се све врти, okreће, ротира тако да ако се не води рачуна и на време не открије проблем, долази до хаварије – објашњава Петровић.

Рекао нам је још и да би желео да након што оде у пензију, до које има још три године, његов посао настави неко ко ће волети „двојку“, јер она то заиста и заслужује.

Раде Војводић, електричар, такође је на „глодару 2“ од монтаже. Слаже се да је багер одличних перформанси, посебно јер је електроопрема модерна.

– Овде је све подређено компјутеру. Што се тиче електрокарова, нема их много, све зависи од напајања. Оно што је, када је реч о електроструци, највећи проблем је то што напон често нестаје, а онда рачунарски

систем „побрљави“ и треба му времена да се ресетује. Углавном, када се деси квар, гледамо да га што пре отклонимо и мислим да је тај цео процес овде бржи него на старијим багерима где нема електронике – каже Војводић.

Наш саговорник је још рекао да је у последње време, пошто је „двојка“ углавном радила на откривању повлате, међу свима у екипи владала велика тензија.

– Ради се много, због услова терена неопходна су честа померања и реконструкције да се што пре дође до угља. Овом багеру ипак више прија рад на јаловини где може да буде много ефикаснији. На угљу долази до великих вибрација што електроници не одговара – појаснио је Војводић.

■ Дају све од себе

Са Вукашином Симићем, који је за управљачким командама „глодара 2“ у смени Ц од 2017. године, разговарали смо кратко, јер је имао много посла. Испричао нам је да, као и многе колеге, потиче из породице „Колубариних“ рудара, од деде који је радио у Јунковцу на „Колубариним“ парним машинама и одводњавању, оца вариоца у Припреми и брата тракисте. Деда је као похвалу за рад у своје време добио сребрњак са Титовим ликом.

– Било на јаловини или угљу, овај багер је увек у жижи, што доноси доста стреса. Када има угља и када радимо на њему, најмање је напорно. Јаловина као јаловина, увек уме непријатно да изненади. Коп је у отварању, па смо у непогодној ситуацији са водом, а има и многих других потешкоћа са којима морамо да се изборимо док се не формира. Боримо се и надамо бољем – јасан је Симић, уз опаску да су им временске прилике протеклих месеци ишле наруку.

– „Двојка“ је у односу на старе багере доста лакша за производњу, опрема је знатно квалитетнија и боља. Модерна рачунарска опрема омогућава да се квар лако уочи и брзо реагује. Није лако бити багериста, али жив се човек с временом на све навикне. Као и у сваком другом послу, има лакших и тешких дана. Када има много проблема, буде и много тензије, али савладавамо то. Надамо се да ће бити боље и дајемо све од себе за напредак свих нас – јасан је Симић.

Посетиоцу је јасно колико обавеза имају запослени овог система, као и колико стручности и посвећености се улаже сваког дана да би се, како кажу рудари – точак окретао. Не може се побећи ни од чињенице да за рударе има још много посла. Али они су потпуно решени да подигну Поље „Е“ и да на све препреке одговоре оним што најбоље умеју – радом.

Д. Весковић

Муке с водом

Зоран Ранковић, главни пословођа Другог БТО система, сложио се са колегама да им рад на угљу не представља потешкоћу, док је на откривци пак прави изазов.

– Копамо у зони у којој има много воде, што материјал чини готово немогућим за рад. Изазов је сâм процес, али и већи је ризик за багер, јер је носивост терена лоша. Такав материјал аутоматски прави проблем и на одлагалишту, јер блато треба одвојити, па сместити – каже Ранковић.

Он објашњава да пут јаловине од точка глодара до одлагалишта уопште није једноставан. Кад је ситуација на терену оваква, више је посла за све – захтевније је одржавање трака и станица, а потребно је и веће ангажовање радника на чишћењу.

Шанса за рад, учење и напредовање

На коповима су преко потребни вредни људи, који ће у рударској производњи пронаћи свој животни позив. У овом послу остају само они који имају јаке радне навике, који су истрајни и спремни да се прилагоде суровим условима на терену

Долазак 360 младих људи током прошле године, који су почели да раде пре свега као помоћни радници, на „Тамнава-Западном пољу“ дочекан је као најбољи моменат у веома изазовном периоду.

Жељко Петровић, помоћник управника копа, одвео нас

је на коп да се упознамо и разговарамо са неколико радника који тек стичу искуство у производњи.

– Искуснији рудари свесни су да ће остати само они који имају радне навике, жељу да уче и спремност да раде на терену, односно најпорнији – каже Петровић.

Годинама уназад на површинским коповима РБ „Колубара“ недовољан број помоћних радника на производним системима представљао је слабу карику у процесу рада. Радна места станичара, тракиста, планир-мајстора, багериста и запослених на одржавању механизације отварају се тек када неко оде у пензију, а попуњавала радницима који су за то имали потребне квалификације, а до тада су били ангажовани као физички радници.

■ Креће се – од почетка

Док смо се леденог фебруарског дана приближавали Првом јаловинском систему који нам је био и прва одредница, није

било лако предвидети кроз коју бару на путу лада-нива може безбедно да прође. На копу прижељкују да зими температура буде у минусу, али не „дебелом“, јер то значи да је тло чврсто и да се по њему може кретати. Међутим, делови терена којима прође већи број возила и људи брзо се претварају у блато. Петровић нам показује површине прекривене понтском глином која када упије влагу набубри, а чак ни на високим температурама из ње неће испарити акумулирана вода. То је знак да смо стигли на Први јаловински систем где ради наш први саговорник Дејан Протић, помоћни радник. Млад човек, по образовању електротехничар аутоматике и менаџер економске струке, са радним искуством у угоститељству, прихватио је очев савет да настави његовим стопама и у октобру прошле године обрео се на овом систему тамнавског западног угљенокопа. Први утисци били су позитивни. Питао је оца на шта треба да обрати пажњу и како може да напредује. Одговор

је гласио да само добрим радом, залагањем, знањем, пожртвованошћу и образовањем може да постигне оно што жели. А он се нада да ће кроз извесно време добити прилику да ради у својој струци, у електрослужби.

– Посао помоћног радника је физички захтеван и у почетку ми је било тешко. У који год систем да уђете морате да кренете од почетка, али тако да се посао несметано одвија и, најважније, да чувате главу, леђа, руке, да носите заштитну опрему и да чувате колеге. Ова зима је била добра према нама, тек сада смо је осетили, а више волим да радим по оваквом времену. По обављеном послу можемо да се огрејемо у просторији, да се добро и слојевито обучемо,

Реч шефова система

Први јаловински систем је, према речима шефа Саше Марковића, најдужи систем на копу. Роторни багер „глодар 2000“ има велики и мали транспорт, што значи више гусеница и више места која треба редовно чистити. То изискује бројну екипу, а после пријема новозапослених, број радника је довољан. Обиман посао сада обавља многољуднији тим, што значи да је искоришћење машина знатно боље.

Шеф Другог БТО система Милош Чолић каже да је међу „новајлијама“ 90 одсто сјајних младих људи и да захваљујући њима, чишћење система, које је раније трајало и по два дана, сада траје два сата. Тиме су се застоји на системима немерљиво смањили.

– Преко су нам потребни вредни радници који ће у производњи и на терену да пронађу себе и да напредују – закључује и додаје да је систем пребацио план производње за јануар, а да ће сви који раде на њему давати све од себе да тако буде сваког месеца.

■ Немања Симић

■ Дејан Протић

а лети, ако је врео дан, на овој чистини нећете наћи хлад – размишља Протић.

На Другом јаловинском систему упознали смо Немању Симића из Лајковца, двадесетосмогодишњег тракисту који је ту нешто дуже и прешао је дужи пут од својих новопридошних колега. Он је пример да је пут до жељеног радног места дуг и да захтева стрпљење и велики труд. За три

године, све време радећи на овом систему, прешао је пут од помоћног радника до тракисте. За свој посао каже да је веома одговоран и да су концентрација и фокус најважнији, као и комуникација са багеристом и осталим члановима посаде.

– Безбедност на раду је најбитнија. На срећу, нисам био у ситуацијама да је било чија сигурност била угрожена. Овде смо као породица у којој сви могу

■ Иван Недељковић

да рачунају на остале, посао је у првом плану, али одавде ћемо сви отићи својим кућама живи и здрави. Желим да напредујем, по образовању сам машински техничар за компјутерско конструисање. Уписао сам школу за рударског техничара да се преквалификујем, јер себе видим као члана надзорно-техничког особља – испричао је Симић.

■ Инжењери се не боје ниједног посла

На Трећем БТО систему дочекали су нас помоћни радник Марко Милић из Јабучја и Иван Недељковић, мастер-инжењер рударства из Мораваца код Љига. Обојица заузети послом, али и врло расположени да са нама поделе своје утиске и искуства које су стекли откако су постали чланови овог система.

Марко Милић стигао је у „Колубару“ у октобру прошле године и, према његовим речима, с обзиром на то да није знао ништа о начину рада, прве дане обележили су позитивни утисци. Захвалан је старијим колегама што их упућују у посао, сви су за то расположени, а неки од њих се опходе пријатељски. Најпре су их научили, а и даље их саветују да се чувају. Најчешће су их опомињали за ношење шлема, док то нису добро запамтили и навикли се.

Радни век Ивана Недељковића, Марковог колеге инжењера, у Рударском басену

„Колубара“ почео је у априлу прошле године, на копу Поље „Е“. Прво одредиште – „Припремни радови“ на послу физичког радника на којем је, каже, научио много, али и рад у управи службе помогао му је да направи велики корак ка радном месту за које се школовао.

– Пракса је нешто сасвим друго од теорије коју смо учили на факултету. Практични део се учи од старијих колега, од пословођа, од људи који су провели 40 година овде и велики део живота посветили копу. Прелазак на „Западно поље“ у октобру ми много значи јер сам добио прилику да наставим да учим како да будем добар инжењер на терену. Након два месеца проведена у управној згради, исто толико времена провео сам и на Првом јаловинском систему. Ту је било веома квалитетно и садржајно, па ми се чини да сам на овај систем дошао спреман да преузем посао и доносим и самосталне одлуке – задовољан је до сада постигнутим Недељковић.

Овај млади човек с поносом истиче да је дете са села, као и да наставља традицију своје породице да велико имање у Моравцима остане успешно, а жеља му је и да га унапреди. Уз нашу напомену да рад на два фронта тражи много одрицања, одговара да га у свему што ради води љубав.

М. Димитријевић

■ Марко Милић

Откривају тајне рудника

Геолози су први који закораче на сваки угљенокоп, много пре рудара

О њима се не прича много, то су људи из сенке. Посао који обаве на терену не оставља готово никаквог трага. Нема скинуте откривке, ископаног угља, одложене јаловине. Ту и тамо на завршеној бушотини могу да се виде остаци језгра, али нико сем њих не зна шта откривају комадићи те издробљене земље. А откривају много јер те добијене информације служе за израду геолошких подлога на основу којих се планирају све рударске активности.

– Подаци из лабораторије потврђују да копамо добар угљ. Тренутно са Поља „Г“ у Дробилану одлази лигнит средње енергетске вредности око 8.000 килоцула, са 47 одсто влаге и 13 одсто пепела. То је задовољавајући квалитет, а и лежиште овог копа је углавном добро – наводи Љиљана Петронијевић, геолог и руководилац одељења које има вишедеценијску традицију рада започету на некадашњем површинском копу „Тамнава-Источно поље“, давних 70-их година прошлог века.

Љиљана Петронијевић

– Први и основни задатак геолога је прикупљање података на терену. То су послови бушења, картирање, узорковање и припрема узорака за слање у лабораторију. На основу свих података које добијамо са терена и геолошког картирања, правимо слику бушотина у једној мрежи и стварамо реално стање лежишта и терена које је рударима полазиште при планирању рударских радова – објашњава Љиљана Петронијевић, која је геологију баш на копу заволела, а после првобитног рада у вреоком одељењу, последње две деценије руководи овом радном јединицом.

■ Алфа и омега копа

Геолози израђују документацију о очекиваном квалитету угља за наредни период, прерачунавају преостале резерве и утврђују количину међуслојне јаловине. Формирају

карте кровине и подине угља, показују како се ова минерална сировина протеже, откривају и прослојке који се налазе у угљеном слоју. Правило је да се, због одржавања континуиране испоруке угља у оквиру граница оптималног квалитета, елиминишу прослојци међуслојне јаловине који су дебљи од једног метра, док се тањи прослојци користе у прорачуну. Прецизност података сразмерна је густини мреже истражних бушотина.

Познато је да геолози прате све етапе развоја откопа, а присутни су и након што је завршен период активног рада копа. Елаборат о затварању лежишта је документ којим се практично завршава геолошка активност на једном лежишту. Могло би се рећи да су геолози алфа и омега сваког рудника. Запослени у овом одељењу откривају нам да је, како се приводи крају експлоатација

неког копа, посао геолога све тежи.

– То вам је као када дете једе тарту. Најпре ужива једући шлаг на врху. Па укусни фил између корица. То је најлепши део. А онда на крају на тацни остану коре које нису нимало интересантне, али и њих ваља појести. Тако је и са нама у руднику – откопавање угља и одржавање квалитета постаје све компликованије, а ми се боримо да наше рудно богатство што боље искористимо – сликовито нам казује геолог Никола Ђукановић да су пред њиховим стручњацима на Пољу „Г“ све већи изазови.

Овај инжењер за истраживање лежишта поносно истиче својих 28 година искуства у „Колубари“ и набраја нам многе изазове које је ово одељење, мењајући свој састав током више деценија, савладало. Све је почело са отварањем „Тамнава-Источно поље“, копа који је био школски пример изузетно доброг лежишта са савршеним угљеним слојевима. Пратили су га 27 година рада, па га и затворили. Затим су отворили лежиште копа „Велики Црљени“, а након седам година експлоатације и њега затворили. Сада, већ шест година осматрају

Геолози за сваки коп

Геолошка служба РБ „Колубара“ на челу са главним инжењером Рајком Стојаковићем смештена је у Рудовцима и подељена је у пет одељења. Три одељења се баве оперативном геологијом активних копова, једно је задужено за лабораторијска испитивања тла, а једно за пројектовање и надзор. За западни део колубарског басена, поред Одељења оперативне геологије Поља „Г“, задужено је и Одељење оперативне геологије за „Тамнава-Западно поље“. Уз помоћ Одељења за дубинско бушење „Помоћне механизације“ од 2017. године ове послове „Колубара“ изводи самостално без ангажовања других за услужна истражна бушења, како је од 1960. била ранија пракса.

Припремљени узорци одлазе у лабораторију

лигнит Поља „Г“, а на списку актуелних послова је и откоп „Радљево“, који је тек у замаху и на чијем отварању су били ангажовани, а сада ишчекују почетак експлоатације угља.

– Мало терен, мало обрада података – тако изгледа наш посао. Иако неке можда звучи монотono, сматрам да је овај посао врло занимљив и не бих могао себе да замислим у некој другој струци – наводи Ђукановић, а са њим се слажу и остале колеге.

■ „Лежиштар“ и „водена“

Ово истраживачко одељење чини седам инжењера различитих профила и један техничар. Задовољни су организацијом посла, али додају да би, пошто сви полако иду ка пензији, колектив требало обогатити младим геолозима којима би они пренели своје знање и искуство, јер у овом послу је то јако битно. Кажу да је теорија научена на студијама лако примењива на терену, али треба на време стећи разна коповска искуства. И како додаје наш саговорник, младе најпре треба научити како да се заштите на терену.

– Геолози, као и рудари, раде по свим временским условима, а површинска експлоатација, према неким статистикама, ризичнија је од подземне. Радимо поред багера и других коповских машина и зато сваког тренутка морамо да чувамо себе и да мислимо на друге. На терен излазимо увек у групама, тако је много лакше, али и сигурније, јер често чизме остану заробљене у блату па неко мора да нас извуче – са шалом завршава „лежиштар“ Ђукановић и предаје реч колегиници Марини Стојић, „воденој“, како се они међусобно интерно називају.

Дубоко ка угљу

Савременом бушаћом гарнитуром која ради без губитка језгра, за неке уобичајене послове праве се бушотине од 35 до 200 метара. Бушењем се пролази кроз угљени слој и долази се до подинског песка, што представља крај лежишта јер испод њега нема више угља. Најдубља бушотина у колубарском басену је износила 788,7 метара.

■ Никола Ђукановић и Марина Стојић

■ Модерна бушаћа гарнитура олакшава рад

■ Извађено језгро даје многе информације

Марина Стојић, по струци инжењер хидрогеологије, у тиму је „Колубариних“ геолога 23 године. Прво је радила у одељењима у Рудовцима и Вреоцима, али и она наглашава да је своје право место нашла управо у овом колективу. Хидрогеолог на копу има своју и те како важну улогу.

– Лежиштарци траже квалитетан угаљ, а ја воду. Али да се разумемо, ја заправо не желим да је нађем. Да у воду гледам прија ми само док шетам поред реке Колубаре – уводи нас у свој посао кроз шалу шармантна Марина, Лазаревчанка из Београда.

– Истражујем воде и одржавам радну средину откопавања угља сигурном. Да би коп од почетка функционисао како треба, ми, хидрогеолози, морамо добро да га одводњавамо. За површински коп „Радљево“ извели смо три линије међуслојних бунара. Они су у раду од 2020, сад црпе међуслојни издан како би се олакшала производња када коп почне са копањем угља. Поље „Г“ је коп који се ближи завршетку експлоатације и скоро смо урадили линију бунара. Некад у пракси не иде све тако савршено, али увек изнађемо неко решење да коп остане сув, то нам је циљ – наводи Марина Стојић.

Хидрогеолошки истражни радови су само један сегмент прве фазе истраживања, а значајни су за пројектовање система одводњавања будућег копа. Док траје експлоатација угља, током сваке године, у месечним плановима хидрогеолози на основу теренских осматрања рударима дају информације о подземним водама.

М. Павловић

Удружени

За наш успешан посао важна је сарадња са рударима. Ми смо ту да њима олакшамо посао и они нам својим знањима веома помажу. Тесно смо повезани и са Геодетском службом. Када завршимо бушења, геометрију су ти који морају да евидентирају све тачке и на основу њихових координата имамо карте и правимо мреже. Без тимског рада, нема ваљано урађеног посла – истиче Љиљана Петронијевић.

Стигла опрема

Опрема која се монтира од најмодернијих је у ЕПС-у

Планирана је монтажа шест погонских станица, шест повратних станица и пет косих чланака, за шта су испоручени бубњеви, редуктори, повратне станице, коси чланци, секције, сви понтони, око 75 одсто делова чланака и део ролни

Према његовим речима, за планирану монтажу шест погонских станица, шест повратних станица и пет косих чланака стигли су бубњеви, редуктори, повратне станице, коси чланци, секције, око 75 одсто делова чланака, испоручени су сви понтони, као и један део ролни. Чим временски услови дозволе, посао ће кренути у пуном јeku.

– Опрема која се монтира биће најсавременија рударска опрема у ЕПС-у, модернија је у односу на остале системе и ради на основу бољих технолошких решења. Битна разлика је то што ће ове погонске станице бити самоходне, имаће сопствени гусенични транспорт. То значи да ће свака од њих имати могућност да се помера с једне на другу локацију, и то на сопствени погон – нагласио је Грујић.

После на монтажи опреме радиће екипе добрих мајстора, који већ имају доста искуства на сличним задацима. Један од надзора над монтажом обављаће Иван Грујић, који је од 2015. до 2020. године радио на ПК Поље „Б“ на пословима монтаже целокупне опреме за систем В-2000, учествовао у пуштању система у рад и радио на његовом одржавању, где је стекао знање које ће му сада много користити.

Важно је напоменути да је један део овог плаца предвиђен за монтажу половног одлагача, такозваног немачког, за шта су задужени други извођачи. Тако ће се паралелно радити и на новом и половном систему. Пошто овај простор није предвиђен за монтирање велике и тешке опреме и на

њему неће бити кранова, монтажа багера биће, као и до сада, реализована на великом монтажном плацу „Тамнава-Западног поља“.

Уз редовне производне активности, за коп „Радљево“ једнако је значајна реализација инвестиционих послова, који су предуслов за даљи напредак рударских радова. За наредни период планирана је изградња неколико важних објеката, набавка механизације, као и пријем нове радне снаге.

– На овом простору планирана је изградња управне зграде, радионице и контејнерског насеља. Израда пројекта је почела и планирана је у две фазе. У првој фази ради се пројекат за управну зграду, котларницу и контејнерско насеље за смештај радника, и још једну трафостаницу, док је у другој фази планирана израда пројекта за радионицу електроодржавања. Надамо се да ће у скорије време бити испуњени сви услови за реализацију ових послова, што би нама много значило, с обзиром на то да је у складу са потребама производње почело формирање нових служби, па је простора за смештај радника све мање – истакао је Владимир Петковић, технички директор ПК „Радљево“.

Запослене на „Радљево“ од 20. фебруара очекује велика реконструкција система и инвестициона оправка, што подразумева бројне сложене интервенције, на којима ће радити око два месеца.

– Планом реконструкције предвиђено је додавање још једног везног транспортера, као и прелазак одлагача на унутрашње

На нови монтажни плац Површинског копа „Радљево“, најмлађег активног копа „Колубаре“, у фебруару је почела да пристиже опрема за монтирање погонских и повратних станица, косих чланака, као и делова транспортера.

– Опрема стиже свакодневно, сукцесивно, тако да је до сада испоручено око 70 одсто челичне конструкције. Пошто је стигло све што је потребно за почетак послова, у току су припреме за монтажу – постављање ослонаца за гусенице и основе погонске станице, уз геодетска снимања, јер да бисмо почели поступак најпре мора да се постави конструкција на изнивелисану основу – објаснио нам је Иван Грујић, управник машинског одржавања.

одлагалиште „Тамнава-Западног поља“. Након пуштања система у рад садашњи одлагач би требало да има улогу самоходног претоварног уређаја и да ради заједно са багером на етажи, док би на одлагалиште дошао одлагач са „Западног поља“. Такође, један од значајних послова који планирамо да урадимо је постављање моста изнад пута кроз коридор, преко кога ће ићи трака, тако да су пред нама велики захвати. После завршене реконструкције система и инвестиционе оправке биће створени бољи услови за остваривање планираних производних резултата – закључио је Петковић.

Т. Симић

■ Постројење за пречишћавање воде за пиће у Сувој сепарацији

Извориште добија четири нова бунара

Помоћу четири нова бунара, чије је опремање и повезивање у току, биће проширено извориште у Постројењу за пречишћавање воде за пиће у Сувој сепарацији – рекла је Ксенија Момић Јовановић, руководилац Водовода.

Овај водоводни систем, који функционише у оквиру РЈ Сушара, дневном испоруком воде за пиће од око 1.600 кубних метара снабдева комплетну „Прераду“, секторе за комерцијалне и инвестиционе послове у оквиру Површинских копова, део „Колубара-Угоститељства“, део „Метала“, и погон „Ксела“. Месна заједница Вреоци снабдева се са старог постројења.

Постројење чине постројење за прераду воде и извориште лоцирано у близини самог постројења, пројектованог капацитета 40 литара у секунди, а који тренутно износи 26 литара. У функцији је седам бунара – пет међуслојне и два кровинске издани.

Водовод је пуштен у рад 2017. године након пробног једногодишњег рада, који се састојао од детаљног испитивања, контролисања, испирања и дезинфекције. Захваљујући томе обезбеђено је

■ Ксенија Момић Јовановић

да квалитет воде буде у складу са правилником о хигијенској исправности воде за пиће.

Како је објаснила наша саговорница, постројење прераде сирове воде састоји се од аерације, таложења, филтрације и дезинфекције. Сирови подземни вода која се са изворишта доводи у постројење оптерећена је гвожђем, манганом и амонијаком, па је на основу тога и изабран овај процес пречишћавања. Да би вода дошла до потрошача у захтеваном квалитету мора да прође кроз четири процеса. Током процеса аерације сирови вода се распрскавањем преко прскалица – млазница доводи у контакт

са ваздухом и тако повећава концентрацију кисеоника. Следе процеси оксидације и таложења у ретензионим коморама, затим филтрације на филтерима са вишеслојном испуном (која се састоји од четири филтера отвореног типа) и дезинфекције гасним хлором, односно хлорисања воде.

Маја Сретеновић, пословођа, каже да је вода доброг квалитета, о чему брине лабораторија која је „срце“ водовода. У њој хемијски техничари свакодневно у све три смене раде хемијске анализе, док се стање резидуалног хлора контролише и мери на сваких сат времена, како би био у оквиру максимално дозвољене концентрације, прописане правилником о хигијенској исправности воде за пиће.

– Акредитована лабораторија Градског завода за јавно здравље из Београда два пута месечно узима узорке воде на анализу. Њихови подаци потврђују да су сви наши резултати добри и да је вода бактериолошки и хемијски исправна за пиће – рекла је Маја Сретеновић.

Пошто је управљање постројењем аутоматизовано, оно је и захтевније за одржавање.

– Електро и машинска служба из РЈ Сушара задужене су за одржавање постројења. Водовод

ради у три смене, а у свакој смени поред хемичара мора да буде руковалац пумпног постројења. Они даноноћно прате рад постројења. Редовним обиласком мреже уочавају и отклањају евентуални квар, пуцање цеви, воде евиденцију о свим пословима и спроводе план редовног чишћења, одржавања и контроле постројења, док хемијски техничари на терену контролишу хлор на мрежи који се ради на пет тачака. Сви се максимално труде да одрже оптималне производне капацитете који ће обезбедити довољну количину прерађене воде за снабдевање свих потрошача – рекла је Ксенија Момић Јовановић.

Т. Симић

Управљање и надзор

Постројење је снабдевано опремом за даљинско мерење и управљање процесним и технолошким параметрима. Посредством ове опреме омогућено је да из централне командне просторије буду праћене промене у раду свих делова постројења, количине и квалитет сирове и третиране воде, као и могућност благовременог реаговања. Ужа санитарна зона је потпуно покривена видео-надзором, чиме је значајно повећана безбедност погона.

Применом савремених техника пчелари у Немачкој по кошници прикупе и до 100 килограма меда. У Србији, осим Бабовића, нико не примењује ове системе, па је просек приноса меда свега 12 килограма

Пуна канта меда

Радомир Бабовић примењује метод контролисане оплодне матице

К о још није чуо за Пчелицу Мају, која ове године прославља свој 110. рођендан. Ова живахна и добродушна пчела највероватније би пала у заборав да није било Јосефа Голена. Он је почетком седамдесетих година прошлог века био уредник децејг програма немачке телевизије и сасвим случајно је налетео на Бонселсову књигу „Авантуре пчелице Маје“. Убрзо је настала култна серија цртаних филмова, позната у готово читавом свету.

Дећа машта би засигурно успела да на неки начин надомести евентуални нестанак пчелице Маје, али у стварности за овог сићушног створа једноставно нема замене. Без пчела свет не би изгледао онако каквог га ми данас познајемо.

Међународни Институт за заштиту животне средине „Земаљска страха“, са седиштем у Бостону, на последњем састанку у лондонском Краљевском географском друштву прогласио је пчеле најважнијим бићима на Земљи! Како је наведено, 70 одсто светске пољопривреде зависи искључиво од пчела. Без њих би животињски и биљни свет на планети лагано почео да нестаје.

Зато забрањавајуће делује податак да је сваке године у свету све мање пчела, углавном због масовног коришћења пестицида. Због тога је и те како важна селекција и могућност стварања најфункционалнијих пчелињих друштава у кошницама.

– У развијеном свету, пре свега западној Европи и САД, од осамдесетих година прошлог века пчелари су отпочели рад на селекцији пчела. Због тога данас у овим земљама просек приноса меда по једној кошници износи између 60 и 80 килограма. Није реткост да се применом савремених техника пчеларења из једне кошнице добије чак и 100 килограма меда. У Србији, где се још увек не примењују ови системи, просек приноса меда по кошници износи око 12 килограма – прича нам Радомир Бабовић, пчелар из Лазареваца.

Он је пре 14 година напустио приватан посао и уз помоћ супруге на породичном имању у селу Врачевић поред Лајковца започео производњу меда. Овај пар је данас једини у Србији који се озбиљно бави селекцијом пчела.

Радомир објашњава да будућност производње меда лежи у контролисаној оплодни селекционисаних матица и одабраних трутова. То у пракси значи да се на изолованим подручјима, тамо где нема других пчела, направе оплодне станице. Ту се матице паре с одабраним трутовима. Све пчеле из легла имају један заједнички циљ. Тако узгојене, оне добију – педигре.

Да би матица положила јаја треба да је оплоди око двадесет трутова. На парење излеће из кошнице седам до осам дана пошто је напустила матичњак. Кад наиђе на спаривалиште, матица пусти свој специфичан мирис феромон. Оплоди је најбржих двадестак трутова који је сустигну у лету. Након тога матица се враћа у кошницу, где полаже и по 2.000 јаја дневно.

– Свако пчелиње друштво има своју препознатљиву генетску особину. Једно доноси више полена, друго више меда, треће има потребу за рођењем, а четврто неку своју другу специфичност. Ако се све препусти случају, трутови из различитих друштава оплоде матицу. Пчеле се у таквим случајевима групишу по својим генетским особинама, долази до раскола и сукоба. Настали хаос касније се одрази и на количину меда – објашњава пчелар предности селекције матица.

Још два критеријума су важна да би дошло до повећања приноса меда – техника пчеларења и распоред кошница, односно максимална искоришћеност испаше. Српски пчелари искључиво зависе од временских прилика, али када се испоштују сва три критеријума, просечан принос меда варира у одређеним границама.

– На пример, ове године поред мене, на истој локацији, још два пчелара су држала своје кошнице. Један колега сакупио је у просеку свега десет, други 18, док је принос меда у мојим кошницама износио чак 32 килограма – поносан је Бабовић.

Данас принос меда не зависи, као у Србији, од броја кошница, већ од технике чувања пчела. Када се одаберу најснажнији трутови познатих генетских особина, тражи се погодно место на коме на четири до пет километара нема других пчела. Ту се формирају оплодне станице. Боља генетика и већа продуктивност матице, а као коначни резултат пуна канта меда. Тамо где је обављена селекција произведене количине меда су и до четири пута веће.

– Ипак, то је мукотрпан посао. Оплодна станица нам је удаљена 80 километара од куће. Иако смо ове године продали 1.300 квалитетних матица, посао још увек није исплатив. Све то је још увек код нас пионирски посао – закључује Бабовић.

Д. Ђорђевић

Како пчеле праве мед?

У свакој кошници живи од 20.000 до 60.000 пчела. У пчелиној кући налази се једна матица, чији је посао само да полаже јаја, неколико трутова (пчеле мужјаци) и десетине хиљада женки, радилица. Пчеле радилице, старе свега неколико дана, чисте кошницу и хране ларве. Оне старе десет дана уносе храну коју су сакупиле најстарије пчеле, зване скупљачице. Постоје још и пчеле извиђачи које траже храну, цветни полен и нектар. Кад нађу добро место, враћају се у кошницу и тамо изводе сложен плес којим говоре пчелама скупљачицама у ком правцу и колико је удаљена испаша. Мед се прави од нектара, слатке течности која се налази у цвету. Пчеле га срчу кроз веома дуг језик налик цевчици. Оне имају два обична желуца, један за мед, и други који служи за преношење нектара од цвећа до кошнице. Пчела мора да обиђе између 100 и 1.500 цветова како би напунила нектаром свој желудац кап по кап. За годину дана колонија пчела поједе од 55 до 90 килограма меда.

Право на различитост и прихватање

У оквиру социјализације и овладавања животним вештинама велику помоћ пружају ликовне радионице у Модерној галерији

Дневни боравак Лазаревац, установа социјалне заштите која збрињава кориснике различитог узраста, врсте и степена ометености који су укључени у бројне радно-окупационе активности у локалној заједници, од 2006. године пружа подршку у оспособљавању за самосталнији живот, дружење са вршњацима и рекреацију, као и за подстицање креативног изражавања.

— Већина наших корисника није могла да буде обухваћена образовним системом. Ако је нешто у том смислу урађено, одржавамо ниво и проширујемо га, ако можемо, али основу нашег рада чине социјализација и овладавање животним вештинама. Пошто су последње две године због епидемије биле прилично измењене, планирамо да се током ове вратимо редовном режиму и да обновио сарадњу са градским установама. Наравно, уз велики опрез јер је реч о популацији осетљивог здравственог стања — казала је Драгана Томовић, руководилац Дневног боравка Лазаревац.

Ова организациона јединица Центра за смештај и дневни боравак деце и омладине ометене у развоју Београд тренутно има 39 корисника. О корисницима старим од шест година па навише брине деветнаесторо запослених. Носиоци посла су дефектолози и радни терапеути.

— Људи нам често говоре да је наш посао изузетно захтеван, али ми који смо се школовали за ову професију мало другачије посматрамо ствари. Наше је да помогнемо да им живот буде квалитетнији. Нама рад са корисницима није тежак. Ипак, са нама раде и они које је довео сплет околности попут васпитача, социјалних радника, професора физичког... Њима је на почетку било веома тешко да све каналишу, а тачне границе нема. Постоје људи којима то и данас тешко пада, а постоје и они који то носе. Наравно, има разних дана, као и у сваком послу — објаснила је Драгана Томовић, напомињући да са родитељима и њиховим Удружењем ментално недовољно развијених особа имају добру сарадњу.

Током радионице у Модерној галерији

Од средине 2020. године Дневни боравак је у новој згради у Улици Бранка Радичевића. Иако неки корисници бурно реагују на промене, запослени кажу да су нови објекат сви одмах прихватили јер је сваки амбијент са запосленима њихова сигурна зона. Нови простор има и сензорну собу, једну од бољих на територији Београда.

— Док смо били на претходној локацији, део грађана је тражио да нас изместе. Та ружна искуства су вероватно потицала из страха. С временом су променили мишљење, највише захваљујући преданом раду запослених. Постоје људи који су увек отворени и они који се плаше. Баријере су индивидуалне. За нас је то део свакодневице, право да будемо различити и као такви прихватамо једни друге. Много је помака учињено и може се рећи да смо прихваћени у локалној заједници, али тим прихватањем средине никада нисам у потпуности задовољна — појаснила је Драгана Томовић.

У систему развијања способности и интересовања ликовна култура помаже да се корисници изразе и да ширењем и оплемењивањем доживљаја развијају елементарни смисао за лепо, хармонију, ред и коришћење ликовних елемената. На том трагу, у Модерној галерији се годинама реализују прилагођене ликовне радионице.

— Уметност је наш велики савезник. Радна окупација коју спроводи Душан Рајшић, ликовни уредник Центра за културу Лазаревац, а коју је покренуо уз помоћ родитеља, подстиче истрајност, одговорност, знање и вештину обављања једноставнијих радњи. Тиме се развија фина

моторика, побољшава се координација покрета и обогаћује интелектуални живот јер се увежбавањем појединих операција стварају сазнања и искуства које доприносе развоју мишљења — објаснила је Драгана Томовић, додајући да се међу корисницима посебно истичу Милош Живковић и Никола Живановић.

За Рајшића су појединци попут Милоша и Николе помоћници пошто рад са њима повлачи и остале који се, иако затворени, ипак укључују.

— Милош је изузетно активан и комуникативан, воли да се шали. Његова племенита природа уме да опчини човека. Он пише поезију на начин близак надреалистима и дадаистима. Цртеже и слике је излагао и ван Лазаревац. Никола у цртежу показује необичну енергију. Та снага се виђа само код неких мајстора сликарства. Композиција његових радова је невероватна. Вредан је и талентован — сажео је Рајшић своје утиске о заједничком раду.

М. Караџић

Ослобађања

Уз њих се лишавају свих негативности које успутно упијате, посебно кад видите са колико жеље и скромности приступају. Тада схватам колико смо сурови у неприхватању другачијег. Они немају потребу да се са неким боре за комад нечега. Наступају чиста срца. Треба им отворити простор да се испоље, а ми смо као заједница често слепи за њих — нагласио је Рајшић.

Модернији приступ туристичким потенцијалима

План је да се у наредном периоду ради на промени имиџа и побољшају односи с јавношћу

Туристичка организација ГО Лазаревац ове године обележава мали јубилеј, десет година постојања, а запослени кажу да верују да су се током тог периода изборили за своју улогу и место у културном и друштвеном животу у лазаревачкој општини. Само током прошле године учествовали су или организовали готово 80 догађаја и манифестација, а пред њима је 44. Међународни сајам туризма, који ће бити одржан од 23. до 26. фебруара у Београду.

– Неке манифестације су мање, неке веће, али ми свакој придајемо одређени значај. Подржавамо бројна удружења и организације било да су то љубитељи животиња, мотора, ципова, спортисти, риболовци, шахисти, етно-домаћице, људи који се баве улепшавањем својих дворишта. Сматрамо да су наши суграђани који се на тај начин окупљају највећа вредност и трудимо се да им, колико смо у прилици, пружимо потребну логистичку подршку – каже Мирко Ковачевић, руководилац ТО ГО Лазаревац. – Често ствар није у материјалним улагањима, већ је потребна помоћ у организацији, поготово мањим удружењима и организацијама које немају своју канцеларију и стално запослене. Ту ми деламо – ставимо на располагање своје капацитете, помогнемо око промоције, позивања, припреме плаката. Сваком догађају посветимо пажњу, јер нам је циљ да се успостави што више нових, занимљивих традиција, а удружења су из године у годину све боље организована, јер стичу

Промоција нематеријалне баштине овог краја

искуство. На једном месту чувамо све потребне информације и податке, и правимо архиве догађања, и имам утисак да су корисници услуга задовољни овим видом подршке.

У Туристичкој организацији кажу да им је циљ да у наредном периоду модернизују свој приступ, али и да побољшају промоцију и односе с јавношћу. Већ имају јасан план како то да учине, и дефинисане циљне групе.

– Желимо да радимо на имиџу организације, уз фокус на очување традиције, јер у општини имамо велике ентузијасте који годинама промовишу нематеријалну баштину овог краја, и то кроз формалне организације. Ту

су „Прела и посела“ Драгише Симића, удружење „Наше руке“, али и чувена стругана погача и опанчарство као стари занат... То су наше специфичности у односу на друге београдске општине. Други аспект је Колубарска битка и наша жеља да баштинимо сећање на овај догађај који има изузетно место у историји нашег народа – наводи Ковачевић.

Уз ове, већ „утабане“ туристичке путеве, организација планира и да се модернизује у области рекламирања и промоције, јер су пилот-пројекти потврдили да културни и туристички догађаји који су имали масовну промоцију на интернету, превазилазе

очекивања када је реч о посећености.

Подаци говоре да је време које туристи проводе у Београду порасло са четири на седам дана, што аутоматски значи да им је потребно више интересантних садржаја.

– Зато ћемо на предстојећем Сајму туризма промовисати Стрелиште на Тамнави и Спортско удружење А.С.К.А. које се бави ерсофтом и у Србији и на међународном нивоу, више од десет година. Реч је о војном симулацијском спорту, сличном пејнтболу, у којем се употребљавају реплике ватреног оружја. На ерсофт мапи Балкана Лазаревац је веома препознатљив по бројним такмичарским и другим манифестацијама које ово удружење организује, а на које долази по неколико стотина домаћих и страних гостију. Међународни Сајам туризма у Београду је управо прилика да се Удружење хотелијера и Туристичка организација Београда повежу са овим удружењем и остваре добру сарадњу, на радост свих који воле адреналин и добру забаву – најављује Ковачевић.

Поводом обележавања Дана жена, припрема се пригодан програм испред Рударске чесме, а затим, крајем марта, у сарадњи са „Колубара-Услугама“ биће одржан Сајам цвећа. Том приликом биће приређено и рецитаторско такмичење за децу која ће говорити стихове о цвећу, а најбоље ће прогласити жири састављен од наставника и запослених у Градској библиотеци. Тада ће бити промовисан и конкурс за избор најлепше уређеног дворишта. Конкурс за најлепшу фотографију са пецања већ је расписан и пријаве трају до 31. марта. Пошто се већина пецароша уверила да је жири компетентан и објективан, а награде вредне, за овај конкурс влада велико интересовање.

М. Радосављевић

С мрежом огранака,
око 9.000 читалаца
на располагању има
око 150.000 књига

Трезор књижевности

Скоро седам и по деценија Библиотека „Димитрије Туцовић“ у Лазаревцу сабира знања и прикупља остварења српских и светских књижевника. Након епидемије, током које су путем модерних технологија били у сталној интеракцији са читаоцима, библиотекари су се вратили редовном режиму рада и у 2022. години реализовали више од 200 програма. Од почетка рада ове куће културе први пут је број програма остварених у установи једнак онима који су одржани ван саме зграде.

С огранцима у Великим Црљенима, Рудовцима, Јунковцу и Степојевцу, око 9.000 читалаца на располагању има око 150.000 књига. Годишњи обрт фонда је преко 200.000 монографских публикација. Читаоница периодике има 29 наслова новина и часописа. Проценат учлањености становника лазаревачке општине је изнад републичког просека од 12 одсто. За програме запослених и сарадника заинтересоване

Јасмина Иванковић

су многе институције и организације. Њихов Јутјуб канал посебно у великом броју прате људи из Београда и Јабучја.

– Иако нашу дигиталну библиотеку још увек није могуће претраживати по кључним речима, готово сви истраживачи наше завичајне прошлости у раду полазе управо од те основе. Од 2017. године, када смо почели да постављамо садржаје, било је више од 900.000 прегледа. То су подаци за поштовање. Можда чак нисмо свесни колико смо значајан корак учинили дигитализацијом завичајне периодике – казала је

Јасмина Иванковић, директорка Библиотека „Димитрије Туцовић“.

Фонд се редовно обнавља средствима ресорног министарства и секретаријата, захваљујући сопственим издањима и поклонима књижевника и грађана. Прошле године је инвентарисано готово 4.000 књига, односно нешто више од 2.000 наслова. Од издања која су заступљена са више примерака, библиотека поклања примерке школама и мањим библиотекама или се продају у хуманитарне сврхе. Такође, школама шаљу отворене позиве да упуте захтев за набавку и тако помогну у одабиру наслова.

Издавачку делатност гранају у три смера – завичајни аутори, издања везана за библиотечку струку и издања у вези с дејчом књижевношћу, односно Фестивалом хумора за децу.

Било да читаоци за књигом посежу због професије, радозналости, усамљености или из неког другог порива, библиотекари теже да задовоље њихове укусе и интересовања. Истичу и да се труде да више промовишу националну књижевност, посебно класике.

– Библиотеке у будућности сигурно неће изгледати као данас, али ће свакако бити базе података. Видим их као релевантне чуваре знања и информација, као што су то биле и раније. Садашњи тренутак намеће електронске медије као примарне, а садржаји који се тим путем пласирају често су непотпуни, непроверени или контрадикторни. Живимо у доба постинформација и читаоци су често збуњени. Стога сами посежу за примарним изворима. У том случају библиотеке су право решење – додала је директорка Иванковић.

М. Караџић

Најактивнији читаоци

Годинама уназад Библиотека „Димитрије Туцовић“ награђује своје најангажованије кориснике. Као најактивнији читаоци степојевачког огранка за 2022. годину награђени су Василија Мићић, Василика Марковић, Ђорђе Марковић, Павле Кузмановић, Реља Ђурђевић и Стефан Милошевић. У Великим Црљенима највише читају деца Магдалена Јанковић, Максимилијан Илић, Лана Симић, Ката Дражић, Богдана Радовановић, Софија Симић и Милена Влаисављевић, као и одрасли Горица Стојановић, Снежана Јовановић, Данијела Радојичић, Снежана Јовић, Неда Генеј, Сања Петровић, Рада Степановић и Милета Лукић. На предшколском узрасту матичну зграду су прошле године најчешће посећивали Даница Јовановић, Тара Филиповић и Андрија Шилјак. У нижим разредима основне школе истакле су се Јелица Петровић и Татјана Лазаревић, а у вишим Елена Којић и Хана Плетић. Породичну награду на Дејчјем одељењу добиле су Ленка и Нина Исмаиловски. Са Позајмног одељења за одрасле награђене су породице Јевђенић (Данијела, Јулијана и Андријана) и Маринковић (Саша и Лука). Међу пензионерима највише чита Мирјана Симић, незапосленима Љиљана Кузмановић Васић, а средњошколцима Василије Радовановић.

Василије у летњем кампу на Јејлу

Василије Радовановић, ученик треће године друштвено-језичког смера лазаревачке Гимназије, захваљујући својим постигнућима добио је прилику да овог лета похађа двонедељни камп за надарене средњошколце на чувеном Универзитету Јејл.

Младић, који годинама постиже запажене резултате на такмичењима из историје, има велику жељу да студира класичну историју – Антички Рим и Стару Грчку. Пратећи своја интересовања, укључио се у онлајн предавања за студенте и академску заједницу Универзитета Јејл, Стенфорд, Колумбија и Харвард из области историје, међународних односа, филозофије, психологије.

Учествовао је у дискусијама, а универзитетски професори су га похвалили. Јасна Марковић, директорка Гимназије, помогла му је да своје залагање конкретизује кроз пријаву на престижни двонедељни камп, а након што је написао 12 есеја, стигла је вест да је прошао у првом кругу и добио пуну стипендију којом су покривени трошкови боравка, смештаја и исхране.

Ипак, стипендија није обухватила и трошкове пута, који износе 2.500 долара. Говорећи о томе колико му је важна ова прилика, која ће му бити велика препорука за евентуални упис на познати универзитет, Василије напомиње и да дугује велику захвалност добронамерним појединцима који су му помогли

да обезбеди новац који је недостајао.

– Реч је, првенствено, о Горану Ђуровићу, власнику трговине „Фемели маркет“ из Лазаревца, који је први уплатио знатну суму, и Николи Трајковићу из Чикага, власнику фирме „Парагон“, који ми је купио повратну авионску карту и укључио се у организацију и финансирање осталих техничких детаља мог боравка у САД-у. Контакт са оваквим људима вредним поштовања, који су спремни да помогну младима, много ми значи и јача моју веру у напредак и лепшу будућност – рекао је Василије, захваљујући и осталима који су желели да допринесу његовом успеху.

А. Т.

Остаће заувек тајна да ли је бивша текстилна радница Спасенија Бабовић заиста волела позоришну уметност, или је у питању била само другарска помоћ „френдици из скамије“. Било како било, пред сваку премијеру она би позоришту донирала старе немачке падобране заробљене у рату, од којих су другарице глумице касније кројиле и шиле своје костиме

Глумци у падобранској свили

■ Кафана „Таково“, 1930: Слава Дилетантског друштва „Слога“ (у средини брачни пар Сретеновић)

/// Фотографије: Илија Стајић, приватна архива

Између два велика рата, Властимир Влаја Сретеновић био је најпознатији обућар у срезу. Причало се да одавде, па све до Пеште и Беча, нико није умео да оправи ципеле са шкрипом као што је то чинио Влаја на својим коленима. Само уз помоћ шила, чекића и кожног обућарског каиша, правио је савршене штиклице чијим лупкањем је свака варошка фрајлица која је држала до себе и свог имица унапред најављивала свој театарлни излазак на корзо. Али, поред обућарских вештина, Влаја је надалеко био познат и по свом стоматолошком умећу!

Вадио је зубе као од шале и то буквално преко колена. Један крај дебелог концa везао би за болестан зуб, а други за опанчарски каиш. Онда би, без најаве, пресамићеног пацијента изненада убо шилом у задњицу. Проблем с болесним зубом био би решен у секунди. Његова јединствена метода ушла је чак и у анегдоту.

Варошки шерети смислили су причу да је препредени обућар након интервенције смиривао своје забринуте пацијенте. Јер, када би му се они, наводно, пожалили да су после јединственог стоматолошког захвата приметили крв на својим чакширама, он је увек имао спреман одговор: – Знаш шта рођаче, дубок ти живац – театарлно би их тешио својим врхунским глумачким талентом зубар натуршчик.

– Тако је било одувек. Никад ниси био начисто да ли је озбиљан, или се само претвара. Глума му је била у крви – описујући свог покојног деда присећа се Владимир Сретеновић, познатији као Влада Фантом.

Јер, док је дању правио и поправљао обућу, а по потреби вадио и зубе преко колена, ноћу би Влаја одлазио у хотел „Таково“ и тамо, за своју душу, „тренирао“ глуму у лазаревачком Дилетантском друштву „Слога“, које је као драмска секција у оквиру КУД „Абрашевић“ формирано 1927. године у „Шилиној кафани“. У том првом варошком театру, поред Власте, првака драме, глумила

је и његова супруга Десанка. Трупy су углавном чиниле занатлије: обућари, ткачи, брице, снајдери, опанчари...

■ Премијера у пивници

Исте године када је формирано, заказана је и прва премијера паланачког позоришта. У пивници „Таково“, у којој се налазила тада једина бина у вароши, одиграна је прва представа. Музичка драма у три чина „Зулумћар“, Светислава Ћоровића, за коју је музику написао Петар Крстић.

– Свеске с текстом представе, из којих су глумци радили читалачке пробе, наручене су и одштампане посебно за ту прилику у књижарници Геце Кона, у то време познатог европског издавача књига. Деда ми је причао

Телеграм саучешћа

Један оригинални телеграм из априла 1938. године, који је Дилетантском друштву „Слога“ упутила Даринка, супруга Бранислава Нушића, најбољи је доказ да је овај српски писац заиста једно кратко време живео у Лазаревцу. Она у том телеграму у име породице захваљује на изјави саучешћа коју су јој поводом смрти великог комедиографа упутили чланови друштва.

да није било слободне столице у кафани те вечери када је одигран први позоришни комад. Било је то, за оно време, више од атракције. Први прави доказ да је Лазаревац од забачене селендре из недођије, лагано стасавао у модерну варош на периферији престонице – покушава Властимиров унук да дочара позоришну грозницу која је тих дана владала у малом месту надомак Београда.

Лазаревачка дилетантска позоришна група „Слога“ имала је и своје чланске карте. На последњим странама тог документа била је одштампана нека врста манифеста о њиховој улози у моралном уздицању омладине. На једном месту, између осталог, пише да ће група „свим силама настојати да омладину отргне од свега што убиствено делује на њено физичко и морално развијање, као пијанчење, банчење и коцкање“!

Можда је идеја о стварању позоришта подстакнута и једним важним догађајем из историје Лазаревца. Некако се погодило да је баш у исто време када је ово насеље проглашено за варош, овде једно кратко време живео писац Бранислав Нушић. Становао је у кући трговца Милована Марјановића.

По свој прилици, комедију „Сумњиво лице“ велики српски комедиограф написао

је инспирисан Лазаревчанима – газда Милованом и писаром Вићентијем Вићом Поповићем. Јосип Ђорђевић из Трбушнице, села које се наводи у тексту комедије, такође је стварна личност. Нушић га је под именом Јосиф аутентично приказао у свом делу. Прави Јосип био је у сукобу с капетаном у Лазаревцу и с начелником Колубарског среза. Убили су га хајдуци 1892, када је имао само 31 годину.

Школске другарице

Не зна се пуно о активностима позоришне трупе између два велика рата. Постоје непроверене информације да су чак и за време окупације Немаца одигране две-три представе. Једно је сигурно, непосредно по окончању Другог рата Дилетантска група обновила је рад. Уместо старог имена, позориште је у складу с новим временом које је долазило, добило и прикладно име – „Димитрије Туцовић“.

Колико је Влаја обућар био важан за настанак и развој позоришта, бар исто толико је његова супруга, Сека шнајдерка, била значајна за његову послератну обнову. Судбина је хтела да Десанкина најбоља другарица из предратне лазаревачке Женске занатско-индустријске школе, Спасенија Цана Бабовић, изађе из рата као народни херој.

Остаће заувек тајна да ли је илегалка Цана заиста волела позоришну уметност, или је у питању била само другарска помоћ „френдици из скамије“. Било како било, пред сваку нову премијеру бивша текстилна радница донирала би позоришту старе немачке падобране заробљене у рату. Сека и њене другарице глумице од тог вредног материјала касније би кројиле и шиле своје костиме.

– Вероватно је тада то било једино позориште у Југи чији су глумци и глумице на представама носили свилене костиме. Прекројени стари падобрани и ужад

коришћени су и за израду сценографије. Нисам сигуран да ли су баш падобрани утицали на одлуку да се Дом културе у Лазаревцу назове по бакиној школској другарици. Уверен сам, ипак, да због необичне донације њено име није требало тако олако скинути с улазних врата ове установе – наставља Фантом причу о својој необичној породици.

У обнову старих вредности укључили су се и млађи Сретеновићи. Властимиrowa и Секина ћерка Милица глумачки таленат наследила је од оца, а лепоту од мајке. Њен рођени брат Миодраг свирао је трубу у џез оркестру који је у паузама између чинова забављао публику.

У вину је истина

Још једна породица била је веома значајна за послератни просперитет позоришта у лазаревачкој општини. Стајчићи из Шопића – Богољуб звани Џокеј, његова супруга Ружа и син Илија, који је под светлима рефлектора дебитовао када је имао свега пет година.

– Глумци су у то време били углавном трговци запослени у трговинском ланцу INEX. Пробе и представе одржаване су у сали биоскопа, у којој се налазила велика бина. Играли су се углавном Нушићеви текстови – присећа се данас Илија Стајчић (73), једини преостали живи глумац послератног аматерског позоришта „Димитрије Туцовић“.

Један од оснивача позоришта био је легендарни наставник физкултуре Јован Јоца Станковић. Он је чак написао и драму под именом „Легенда о престолу“, коју је сâм режирао. Управо у тој представи петогодишњи Илија имао је глумачки деби.

– Професор Јоца био је све и сва у нашем позоришту. Главни режисер, глумац, сценариста, сценограф и костимограф. То је био човек пун енергије, правио је игралишта, смишљао приредбе, припремао слетове, и први организовао улични маскенбал. У

Детаљи из једне од представа

представи о завери на двору султана, кога је глумио трговац Драгољуб Ђорђевић Поп, играо сам дечака који због сукоба за трон на крају представе губи живот. Нажалост, мислим да текст ове сјајне драме није сачуван. Касније је Телевизија Београд снимила целу представу, па можда тај снимак још увек постоји негде у архиви – присећа се Илија талентованог уче.

Позориште је престало с радом шездесетих година прошлог века кад је нестало прво пара, па онда и полета. Остаће упамћено да је свака представа била распродата до последњег места. Највише пута одиграна је комедија „Заједнички стан“, коју је написао прослављени српски глумац и хумориста Драгутин Гута Добричанин.

По том комаду касније је снимљен и филм у коме главну улогу играју недавно преминула Бранка Веселиновић и Миодраг Петровић Чкаља. Кажу сви који су гледали представу да је Џокеј засенио по многим највећег српског комичара у сцени када се у телефонској говорници грешком удвара ташти, уместо њеној ћерки.

Нажалост, с гашењем позоришта отишла су и та стара добра времена када су глумци због аутентичности подносили огромне „жртве“. Колико су само пута, на пример, Влаја, Џокеј и непоновљиви Чедо Веверица због редитељских захтева били принуђени да добро потегну на сцени. Због „фабуле радње“ често би у току представе страдао и читав балон црвеног вина наточен у подрумима богате фамилије Ђукетић из Шушњара. Посетиоци су знали да цене ту захтевну импровизацију због које би глумци понекад, али само понекад, једва стојећи дочекали заслужену награду – дуготрајан и громогласан аплауз задовољне и насмејане публике.

Д. Ђорђевић

Пулс театар

Средином седамдесетих година прошлог века пропао је покушај да се поново покрене рад аматерског позоришта „Димитрије Туцовић“. На иницијативу Славољуба Колачарића, касније уредника прве лазаревачке ТВ „Јаста“, постављена је само једна представа, у којој је Властимир Сретеновић, мада већ у поодмаклим годинама, играо једну од главних улога. Традиција је настављена тек неколико година касније када је професор филозофије Чедомир Живановић у лазаревачкој Гимназији покренуо драмску секцију. Темелј за професионално позориште постављен је 1987. Те године велики ентузијаста и глумац Зоран Белошевић основао је „Аматерско позориште дома културе Спасенија Цана Бабовић“. Коначно, 13. фебруара 2009. Лазаревац је добио професионално позориште под именом Прво приградско позориште Пулс театар, које је ових дана прославило свој 14. рођендан.

Традиционални Светосавски турнир у шаху за такмичаре основних и средњих школа ове године у Лазаревцу је окупио више од 120 учесника из Србије и региона. Због великог одзива, надметање је организовано на три локације – у просторијама Парохијског дома, Центра за културу Лазаревац и Шаховског клуба „Колубара“.

Учесници су били подељени у пет старосних категорија, а темпо игре је био десет минута плус пет секунди. Победник прве старосне категорије био је Давид Перић, друге Филип Чикириз, треће Никола Шакотић, четврте Огњен Зеленовић, док је прво место у петој групи однео Матеја Спасић.

Наш саговорник, тренутно најјачи лазаревачки шахиста, тренер Драшко Читаковић који води школу шаха у Шаховском клубу „Колубара“, веома је задовољан постигнутим резултатима.

– Ово надметање само је увертира пред одлазак на Државно, као и Европско првенство, које нас очекује у Требињу. Имамо веома талентовану децу, која поред шаха тренирају и друге спортове, на чему и инсистирам, у којима су такође успешни. Сви су уједно и добри ученици у школама – рекао нам је Драшко.

Шах је спој науке, уметности, културе, спорта, више је од игре. Многи који мисле да је то игра за разбригу и пензионере на клупицама, и да може да се научи за два дана, праве велику грешку.

– То је игра у којој се померају границе, проналази излаз из мат-позиције, тражи решење на 64 поља где имамо пешаке, скакаче, ловце, топове, краљеве и краљице. Омереним потезима, промишљеним корацима долази се до победе, а из пораза се учи да се не праве исте грешке – објашњава овај заљубљеник у шах.

Талентоване деце у клубу у овом моменту има много. Тренутно се највише прича о Јовану Павићевићу, који је крајем јануара

Турнир окупио 120 учесника

учествовао на Параолимпијским играма за репрезентацију Србије.

– Играо је на првој табли, са два светска првака у тој конкуренцији, ремизирао четири партије, а две добио. Србија је на овој Параолимпијади поделила бодове од трећег до петог места, а да се нашла на трећој позицији, Јован би сигурно добио националну пензију – каже његов тренер и поносно додаје да је ученик надмашио свог учитеља.

Таленат као што је Јован клуб је изнедрио после дугог времена. Осим што је најбољи лазаревачки шахиста, он је тренутно и првак Београда. Наступа за два клуба, „Колубару“ и шаховски клуб из Младеновца.

– Имамо још добре деце, двојицу дечака који су били четврти и пети на државном првенству, Лазара Живановића и Драгана

Јовановића, који су заиста изузетни. У школи шаха имамо око 20 дечака, али да не заборавим да поменем и женски шаховски клуб на који смо јако поносни. Морам да издвојим Лану Виденовић, која иза себе има девет медаља, чак и са Државног првенства. Посебно ми је драго што је шах сада ушао и у школе – истиче Читаковић и додаје да многа деца још увек траже себе, па тако одлазе из школе и враћају се, али да су сви увек добродошли.

У клубу додају да је популаризација овог спорта важна, посебно што за неке он није довољно атрактиван.

– Зато нам је важна сарадња са вртићем „Мало краљевство“, где децу најмлађег узраста упознајемо са овом вештином. Такође, школа „Дуле Караклајић“ има веома јаку шаховску екипу и важи за једног од фаворита на екипном школском првенству у Београду.

– Захваљујем Николи Бајовићу, који је у шаховском савезу, и који промовише ову вештину, а посебно је везан за наш клуб, па нам помаже да се што више деце из целе Србије укључи и учествује на нашим турнирима – каже Читаковић.

Т. Крупниковић

Јубилеј КУД-а „Диша Ђурђевић“

Културно-уметничко друштво „Диша Ђурђевић“ из Вреоца, целовечерњим концертном на којем су учествовале све генерације фолклораца, 14. јануара обележило је 65 година рада. Многобројној публици у лазаревачком Центру за културу представили су квалитетан уметнички програм и богато играчко и певачко умеће, којим чувају и негују традицију нашег фолклора.

– Као и ранијих година, била је ово прилика да сви ансамбли покажу шта су ново научили током претходних 12 месеци. То је посебно важно најмлађим члановима и њиховим родитељима, јер могу да виде напредак и успех своје деце. На репертоару су песме и игре из свих крајева Србије, док за

годишњи концерт увек приказујемо неке нове кореографије. Овога пута то су биле игре са Космаја, из Владициног Хана, као и игре које нисмо дуго играли – „Врањанска свита“, „Риљац“ и игре из Шумадије – каже Горан Пантелић, председник КУД „Диша Ђурђевић“.

Као и бројни други концерти које је КУД организовао, и овај је био хуманитарног карактера, а сав новац од улазница намењен је организацији „Свици у мраку“ која пружа подршку деци са аутизмом и њиховим родитељима.

Пред члановима је, након прославе јубилеја, планирање Међународног дечјег фолклорног фестивала који већ неколико година организују у оквиру Видовданских свечаности.

Т. С.

Јака конкуренција

На Светосавском турниру ове године учествовали су клубови из Панчева, Ваљева, Ваљине Баште, Сомбора, Апатина, Републике Српске, па чак и двоје деце из Русије. Савез спортова Лазаревац је обезбедио медаље за све такмичаре, турнир су помогли и Црквена општина и ГО Лазаревац, као и „Колубара-Угоститељство“.

■ Деталъ из историје пазаревацког позоришта, приватна архива

CIP – Каталогизација у публикацији
 Народна библиотека Србије, Београд 658(497.11)(085.3)
ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА Србије Енергија Колубара ЕПС Енергија Колубара / главни и одговорни уредник Ана Павловић. -
 2017, бр. 1 (нов.) - . - Лазаревац : Електропривреда Србије, 2017- (Инђија : Komazes comp). - 30 cm
 Месечно. - Је наставак: Колубара (Лазаревац) = ISSN 1451-2890
 ISSN 2560-5143 = ЕПС Енергија Колубара
 COBISS.SR-ID 250299404

